

حجت الاسلام والمسلمین محمدباقر شاکرانی
کارشناس مذهبی، استاد حوزه علمیه

در آموزه های دینی، محبت یکی از مهم ترین عوامل استحکام خانواده معرفی شده است. این پیوند آسمانی، اساس شکل گیری خانواده های سالم و سعادتمند است. از دیدگاه ادیان، محبت صرفا یک احساس نیست، بلکه یک تکلیف الهی است که هر فرد مؤمنی باید به آن عمل کند. در اسلام، محبت و مهریانی در خانواده بسیار مورد تأکید قرار گرفته است. قرآن کریم و روایات معصومان^(ع) به روشنی بر اهمیت این موضوع دلالت دارند. برخی از مهم ترین دلایل اهمیت محبت در خانواده از منظر اسلام عبارتند از:

استحکام بنیان خانواده: محبت، پیوند میان اعضای خانواده را محکم تر می کند و مانع از بروز اختلافات و کدورت ها می شود.

تربیت صحیح فرزندان: محیطی آکنده از محبت، بهترین بستر برای رشد و پرورش صحیح فرزندان است.

آرامش و آسایش روحی: محبت، احساس امنیت و آرامش را در اعضای خانواده ایجاد و از بروز استرس و اضطراب جلوگیری می کند.

تقویت ایمان: محبت به یکدیگر، ایمان افراد را تقویت و آنان را به خداوند متعال، نزدیک تر می کند.

راه های تقویت محبت در خانواده

برای تقویت محبت در خانواده، می توان از روش های مختلفی استفاده کرد که برخی از آن ها عبارتند از: به صورت کلامی و رفتاری، محبت خود را به اعضای خانواده ابراز کنید. سعی کنیم نیازهای عاطفی و روحی اعضای خانواده را درک و برای برطرف کردن آن ها تلاش کنیم. از اشتباهات یکدیگر بگذریم و کینه و نفرت را از دل خود بیرون کنیم. به حقوق و احساسات یکدیگر در خانه احترام بگذاریم. سعی کنیم اوقات خوشی را در کنار هم سپری کنیم. در خانه و خانواده از یکدیگر تشکر و قدردانی کنیم. محبت، کلید طلایی برای داشتن یک خانواده خوشحال و موفق است. با توجه به آموزه های دینی، تقویت محبت در خانواده نه تنها به سعادت فردی و خانوادگی می انجامد، بلکه به رشد و تعالی جامعه نیز کمک می کند.

تأکید قرآن بر محبت در فضای خانواده

آیات متعددی در قرآن وجود دارد که به طور مستقیم یا غیرمستقیم به موضوع محبت در خانواده اشاره می کنند. آیاتی هم به طور خاص به محبت بین زوجین اشاره می کنند؛ مثل آیه ۲۱ سوره مبارک روم: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»؛ و نشانده های او این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنارشان بیارامید و میان شما و همسرانتان، مودت و رحمت قرار داد. آری، در این نشانه ها برای گروهی که می اندیشند، عبرت است.». این آیه به وضوح به مودت (دوستی) و رحم (مهریانی) بین زوجین اشاره می کند و نشان می دهد که این دو احساس، از سوی خداوند برای ایجاد آرامش و آسایش در زندگی زنشویی قرار داده شده است.

آیاتی نیز به نیکی به خویشاوندان اشاره می کنند که با محوریت محبت است؛ مثل آیه ۳۶ سوره نساء...: «وَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا بَإِذْنِ الْكَفَّةِ...؛ و به پدر و مادر احسان کنید و در حق خویشاوندان...». این آیه علاوه بر تأکید بر نیکی به پدر و مادر، به نیکی به خویشاوندان نیز اشاره می کند که نشان دهنده اهمیت روابط محبت آمیز خانوادگی در اسلام است. آیاتی دیگر به اهمیت همدلی و مهریانی اشاره دارند. مثل آیه ۱۴۳ سوره بقره که می فرماید: «وَلَوْ أَتَقَفْتُمْ مَا فِی الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بِئْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَئِنْ أَلْفَ بِئَنَّهُمْ لَإِنَّ عِزَّةَ كَيْبِهِمْ، و اگر همه آنچه در زمین است اتفاق کنی، دل های آنان را به هم نمی پیوندی. ولی خدا دل های آنان را به هم پیوسته است؛ زیرا او عزیز و حکیم است.»

به طور کلی، قرآن کریم بر اهمیت محبت، مهریانی، احترام و گذشت در روابط خانوادگی تأکید فراوان دارد. این آموزه ها، پایه و اساس تشکیل خانواده های سالم و سعادتمند را تشکیل می دهند.

فاطمه(س) از نگاه علی(ع)

در روزهای اندوه زده و ماتم افزای دهه فاطمیه قرار داریم. در این روزها وظیفه مسلمانی ما ایجاب می کند هر اندازه می توانیم، در اقامه عزای فاطمی بکوشیم. اما این مطلب که قدر وسع و کوشش هر فرد چه مواردی را می تواند شامل شود، می تواند از فرد به فرد متفاوت باشد. امام صادق^(ع) در حدیثی می فرماید که در اقامه عزای خاندان ائمه اطهار^(ع) روزه بریا کنید، شعری بخوانید یا در وصف مصیبت به گریه و زاری بپردازید. روایات متعددی مشابه این توصیه داریم که نشان دهنده این است که هر کاری که از دست مسلمانان برمی آید، باید در اقامه عزا انجام دهند. یکی از الزامات دنیای امروز کسب آگاهی است. باورهای ما باید با ریشه شناخت، محکم شوند تا در تنديدات شبهات گرفتار نشوند. از راه های کسب شناخت مطالعه است. کتابی که امروز به شما پیشنهاد می کنیم، درباره حضرت فاطمه^(س) است از منظر امیرالمؤمنین حضرت علی^(ع). نام کتاب «فاطمه^(س) از نگاه علی^(ع)». نوشته محمد محمدیان است. این اثر را نشر معارف برای معرفی بانوی دوعالم حضرت فاطمه^(س) منتشر کرده است. امام علی^(ع) اسوه صبر و استقامت است. در شهادت حضرت زهرا^(س) این گونه تأثر و تألم خود را اظهار می کنند. تا آنجا که بعد از دفن همسر گرامی شان درحالی که حزن و اندوه تمام وجود ایشان را فرا گرفته بود، خطاب با به قبر پیامبر^(ص) عرضه داشتند: «خدا چنین خواست که او زودتر از دیگران به رسول خدا پیبوندد. پس از او شکیبایی من به پایان رسیده و خویشتن داری از دست رفته. اما آن چنان که در جدایی تو صبر کردم، در مرگ دختر نیز جز صبر چاره ای ندارم. شکیبایی بر من سخت است. پس از او آسمان و زمین در نظرم زشت می نماید و هیچ گاه اندوه دلم نمی کشاید. چشم بی خواب و دل از سوز غم، سوزان است تا خداوند مرا در جوار تو ساکن گرداند. مرگ زهرا ضربه ای بود که دل را خرد و غصه ام را پیوسته گردانید و چه زود جمع ما را به پریشانی کشانید... اگر بیم چیرگی ستمکاران نبود، برای همیشه اینجا کنار قبر زهرا^(س) می ماندم و در این مصیبت بزرگ چون مادر فرزندمرده، اشک از دیدگاتم می راندم.» (اصول کافی، ج یک، ص ۱۵۹) کتاب فاطمه^(س) از نگاه علی^(ع) ابتدا به بیان علل نامیده شدن آن بانوی بزرگ به فاطمه و معنای این اسم پرداخته و محبوبیت ایشان نزد خداوند متعال را بیان کرده است. آن گاه به سروری ایشان بر همه زنان در این جهان و جهان باقی اشاره کرده و محوریت خشم و رضای خداوند متعال در خشم و رضای حضرت فاطمه زهرا^(س) برجسته شده و ابعادی از پاکي، طهارت ظاهری و معنوی، عفت، حیا، عصمت، عبادت و علم ایشان بیان شده است. در ادامه نگارنده از منظر امام علی^(ع) به معرفی شخصیت همسر گرامی ایشان پرداخته و چگونگی ازدواج آن دو با هم و نیز گوشه هایی از زندگانی آن دو در کنار هم را توصیف کرده است. نویسنده در همین زمینه به برخی صفات فاطمه زهرا از زبان امام علی مانند تلاش و زحمت او در خانه، قناعت و زهد وی، مظلومیت و حقانیت ایشان، روابط صمیمی ایشان با امیرالمؤمنین در منزل و مصایب ایشان اشاره کرده و چگونگی رحلت و شهادت آن بانوی بزرگ را از زبان امام علی^(ع) بیان کرده است. چرا که نویسنده، معتقد است برای ترسیم چهره ملکوتی دخت رسول خدا^(ص) و تبیین ابعاد شخصیت بی نظیر زهرا^(س) اطهر^(س) کسی بهتر از همسر وی، امیرالمومنین^(ع) نمی تواند بدل به سخن بگشاید. امیرالمؤمنین^(ع) از عمق ایمان و صفای دل فاطمه^(س) خبر داشت و اوج گرفتن وی را در آسمان معرفت شاهد بود و از تلاطم امواج محبت در سینه دریایی زهرا حکایت ها داشت. امیرالمؤمنین^(ع) عظمت روح زهرا را می شناخت و بر شناخت و تعظیم ملانکه بزرگ الهی را مشاهده کرده بود و بر خود می بالید که همسری همچون زهرا دارد.

شهرانه نیوز
SHAHARANEWS.IR
۱۳۰۳ آذر ۱۳
شماره ۳۳۳

۱۴

نمازی که روشنی آسمان بود

حمیده ذاکری ابرخی از ما یک نام داریم و یک خط زندگی، همه روز و روزگار ما در چند کلمه خلاصه می شود و گاه یک پاراگراف هم از سرمان زیاد است. اما او، فاطمه زهرا^(س)، هر چه نام و لقب داشت، باز هم در معرفی اش کم بود و زندگی اش هر چند به عدد و رقم کوتاه بود. این نام ها و القاب در چندین کتاب هم برای شرح همه ابعاد حیات نورانی اش کم بودند و هنوز هم برای ما که در دوره آخر الزمانیم، از او که در روزگار پیغمبر می زیست، ناگفته ها بسیار است؛ ناگفته هایی از زندگی بانویی که وقتی به نماز می ایستاد، نور ایمانش شهر را روشن می کرد؛ اصلا به همین خاطر زهرا صدایش می زدند ایشان در مورد نماز می فرمایند: «خداوند نماز را برای دوری از کبر واجب کرد.» (بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۲۰۹) در ادامه برخی ویژگی های عبادت حضرت زهرا^(س) مرضیه^(س) را با هم مرور می کنیم.

بسیار نماز می خواند

در کتاب کشف الغمه علامه اربلی در مورد حالات نماز حضرت زهرا^(س) آمده است: «حضرت زهرا^(س) به هنگام عبادت، لباس پاکیزه می پوشید و عطر استعمال می کرد؛ چنان که حتی در لحظات آخر عمر به اسماء بنت عمیس فرمود: عطر و لباس مخصوص نمازم را بیاور؛ می خواهم نماز بخوانم». نماز ایشان طولانی بود و آمده است که چون به نماز می ایستاد، نوری از محراب عبادتش تا آسمان می رفت و آسمان مدینه را روشن می کرد. ابن عمره از پدرش نقل می کند که گفت: «از امام صادق^(ع) پرسیدم چرا حضرت فاطمه، زهرا نامیده شد؟ فرمود: برای آنکه وقتی فاطمه زهرا^(س) در محراب عبادت (به نماز) می ایستاد، نورش برای اهل آسمان می درخشید. همان طوری که نور ستارگان برای اهل زمین می درخشد.» (بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۱). در حدیثی دیگر آمده است: «فاطمه^(س) در حال نماز از شدت ترس، نفسش به شماره می افتاد.» (ارشاد القلوب، ج یک، ص ۱۰۵).

نمازی که مایه فخر خداوند بود

برای شناخت هر فردی باید سراغ آشناترین هایش بروی و برای شناخت فاطمه زهرا^(س) چه کسی نزدیک تر از رسول خدا که درباره اش می فرمود: دخترم فاطمه سرور بانوان عالم از پیشینیان و آیندگان است. چون در محراب عبادت در پیشگاه پروردگار می ایستد، نور وجود و جمال او برای ملائکه آسمان می درخشد. همان گونه که نور ستارگان برای ساکنان زمین درخشندگی و تلؤلؤل دارد. در آن هنگام است که پروردگار متعال، به فرشتگان خود می فرماید: هان! ای ملائک! به بنده ام نظر کنید؛ فاطمه سرور و سیده بندگانم در پیشگاهم ایستاده است. درحالی که اعضا و جوارحش از خوف من به لرزه افتاده و با تمام وجود خویش، برای ستایش و عبادتم قیام کرده است. شما را شاهد قرار می دهم که محبان و شیعیان وی را از آتش دوزخ ایمن کنم. (فاطمه زهرا^(س) از ولادت تا شهادت، ص ۲۲۱).

عبادتی که نمونه است

«عبادت فاطمه زهرا^(س)، یک عبادت نمونه است. «حسن بصری» که یکی از عباد و زهاد معروف دنیای اسلام است، درباره فاطمه زهرا^(س) می گوید: به قدری دختر پیغمبر عبادت کرد و در محراب عبادت ایستاد که «تورمت قدماها». پاهای آن بزرگوار از ایستادن در محراب عبادت، ورم کرد! امام حسن مجتبی^(ع) می گوید: شبی - شب جمعه ای - مادرم به عبادت ایستاد و تا صبح عبادت کرد و تا وقتی که طلوع فجر شد. مادر من از سر شب تا صبح، مشغول عبادت بود و دعا و تضرع کرد. امام حسن^(ع) می گوید - طبق روایت - شنیدم که دائم مؤمنان و مؤمنات را دعا کرد؛ مردم را دعا کرد؛ برای مسائل عمومی دنیای اسلام دعا کرد. صبح که شد، گفتم: «یا آناه!»، «مادرم! یک دعا برای خودت نکردی! یک شب تا صبح دعا، همه برای دیگران؟» در جواب فرمود: «اول دیگران، بعد خود ما!» این، آن روحیه والا است.

وقتی فرشتگان بر او سلام می کردند

آمده است که گاهی اوقات که در حال عبادت بود، ممکن بود یکی از بچه ها بی تابی کند و در گهواره به گریه بیفتد. آن گاه گهواره خود به خود تکان می خورد؛ زیرا فرشتگان می خواستند فاطمه^(س) در محراب نماز بماند. اسحاق بن جعفر بن محمد بن عیسی بن زید بن علی درباره این موضوع می گوید: «از امام صادق^(ع) شنیدم که می فرمود: از آن روی حضرت فاطمه را، محدثه نامیدند که فرشتگان از آسمان فرود می آمدند و همان گونه که بر مریم^(س) فرود آمدند و با ایشان صحبت می کردند. با دختر رسول^(ص) نیز سخن می گفتند و به ایشان می گفتند: ای فاطمه! خداوند تو را از میان مردم برگزیده و طیب و طاهر نموده و بر سایر زنان برگزیده عالم برتری داده است. ای فاطمه! در پیشگاه پروردگار خویش خضوع نما، سجده کن و همراه با رکوع کنندگان رکوع نما. فاطمه^(س) نیز با آنان سخن می گفت.» (بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۷۸).

عزت به دست خداوند است

آن ها عزیزتر می شد. عزیز مصر او را مثل فرزند نداشته اش دوست داشت اما زلیخا... یوسف بزرگ و بزرگ تر می شد و به همان نسبت به کمال و زیبایی اش اضافه می شد. محبت او در دل زلیخا زیاد می شد. اما شیطان وارد میدان شد و هوس گناه آلودی را در دل همسر عزیز مصر انداخت و زلیخا شد بنده هوس هایش. زلیخا خیلی تلاش کرد. هرچه بیشتر تلاش می کرد به چشم یوسف بیاید، یوسف کمتر به او توجه می کرد؛ و زانو زده، الٰهی هُوَ فِی بَیِّنَتِهَا عَرْنُ

لِیُوشَفَ فِی الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَ... غَالِبٌ عَلٰی أَمْرِهِ وَلَٰكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا یَعْلَمُونَ (یوسف، ۲۱).

یوسف^(ع) را هدیه داد به همسرش. گفت از او مراقبت کند که یا سود به آن ها بیخشد یا به فرزند ی او اقبال کنند. خدا نخواست که او در چاه بماند یا پر دگی کند؛ خدا به رسولش جایگاه داد و علم؛ چون خدا بر همه امرها غالب است.

او شبیه بقیه بچه ها نبود؛ زلیخا و عزیز مصر این موضوع را فهمیده بودند و هر روز برای

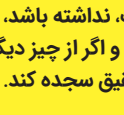
سمانه رضوانی! معجزه نیست اما دور از آن هم نیست. یک وقت هایی یک اتفاق هایی می افتد که همه، انگشت به دهان می مانند که دیدی فلانی به کجا ها رسید؟ از کجا به کجا رسید؟ همه سنگ شدند جلوی پایش، اما انگاری خدا برایش خیر می خواست.

یوسف^(ع) هم همین طور بود؛ برادرانش در چاه انداختنش، کاروانیان او را به بازار بردند که به عنوان برده بفروشند اما همه هم که برایش شر خواستند، خدا برایش خیر خواست. عزیز مصر به بازار برده فروشان رفت و مهر یوسف^(ع) به دلش نشست؛ و قَالَ الَّذِی اسْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِأَزْوَاجِهِ أَوْرَعِیْ مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَا

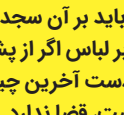
آیت!... العظمی خامنه ای: اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است (مانند خاک، سنگ، چوب) در دسترس باشد، باید بر همان سجده کند، در غیر این صورت، اگر وقت وسعت دارد، باید نماز را بشکند و دوباره با چیزی که می توان بر آن سجده کرد، نماز بخواند.

مهر نماز

پرسش: اگر مهر هنگام نماز، غم شود یا کودک آن را بردارد، تکلیف چیست؟

آیت!... العظمی سیستانی: اگر بین نماز چیزی که بر آن سجده می کند، گم شود و چیزی که سجده بر آن صحیح است، نداشته باشد، چنانچه وقت وسعت دارد، باید نماز را بشکند و اگر وقت تنگ است، باید به لباسش اگر از پنبه یا کتان است، سجده کند؛ و اگر از چیز دیگری است، بر همان چیز و اگر آن هم ممکن نیست بر پشت دست، و اگر آن هم نمی شود، به چیز معدنی مانند انگشتر عقیق سجده کند.

آیت!... العظمی مکارم شیرازی: ۱- اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است (مانند کاغذ و سنگ) در اختیار داشته باشد، باید بر آن سجده کند و نیازی نیست نماز را دوباره بخواند. ۲- اگر چنین چیزی نباشد، اول بر لباسش اگر از کتان یا پنبه است، و اگر نبود، بر لباس اگر از پشم است، یا بر فرش و اگر نبود، بر فلزات و اشیای معدنی و اگر هیچ چیزی نبود، بر پشت دست خود سجده کند. (پشت دست آخرین چیز است.) در این صورت چنانچه وقت نماز باقی است، نماز را تمام کند و بنابر احتیاط دوباره بخواند و اگر وقت تنگ است، قضا ندارد.